

Lagutskottets betänkande

1982/83:35

postverkets skadeståndsansvar

Ärendet

I motion 1982/83:894 av Martin Olsson och Sven-Erik Nordin (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående behovet av översyn av postverkets ansvar för försenade, skadade eller förkomna försändelser.

Gällande ordning

Bestämmelser angående postverkets ansvarighet finns i postverkets *kungörelse (1966:120) angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel*. Enligt dessa regler är postverket ansvarigt för försändelser som mottagits till postbefordran (1 §). Ansvarigheten omfattar assurerade och rekommenderade försändelser, postförskotts-försändelser och i viss mån oassurerade paket men ej vanliga brev-försändelser (4–7 §§). Vidare omfattar ansvarigheten medel som postverket omhänderhar i sin betalningsförmelande verksamhet (exempel: pensioner och barnbidrag, överskjutande eller kvarstående preliminär skatt m. m.). Postverkets ansvarighet gäller så länge försändelse eller medel befinner sig i verkets vård (1 §). Bestämmelserna i kungörelsen avser endast verkets inrikes rörelse och omfattar ej postsparbanksrörelsen. För ansvarigheten i postutväxlingen med utlandet gäller vad som överenskommit i internationella avtal (2 §).

Postverket är fritt från ansvar, då förlust eller skada orsakats av avsändarens eller adressatens fel eller försummelse eller av försändelsens egen beskaffenhet. Vidare ansvarar verket inte för förlust eller skada som orsakats av försening och inte heller för indirekt skada eller utebliven vinst (3 §). Anspråk på ersättning skall anmälas inom vissa tidsfrister, vilka varierar beroende på vilket slags skada anspråket avser. Framställs ersättningsanspråk inte inom föreskriven tid är postverket fritt från ansvar.

Postverkets ansvar är vidare begränsat beroende på försändelsens karaktär. Har assurerad försändelse gått förlorad eller skadats utgår ersättning för förlusten, dock högst assurancesbeloppet (4 §). För förlust av rekommenderad försändelse utgår ersättning efter ändring av kungörelsen 1979 (SFS 1979:24) med 200 kr. (5 §). Oassurerat paket ersätts med högst 2 000 kr. (6 §). Har postförskott slutligen utlämnats utan att postförskottsbeloppet utkrävts utgår ersättning med belopp som motsvarar postförskottsbeloppet (7 §).

Postverket kan i särskilda fall medge ersättning efter skälighetsprövning utöver vad som skulle ha utgått med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen (12 §). Närmare föreskrifter härom har meddelats i 5 § *allmänna poststadgan*. Dessa innebär att ersättning kan utges för skadad brev försändelse, som inte är assurerad eller rekommenderad, med högst 200 kr. Vidare kan indirekt skada i form av utgifter för telefonsamtal, resor m. m. ersättas med högst 200 kr. Ersättning kan i övrigt utges när synnerliga skäl föreligger.

När det gäller förmedlingen av spelkuponger och förtidsvadsinsatser gäller vissa särskilda regler. Fel som begås i kassalet hos postverket, dvs. hos postkontoret, lantbrevbäraren etc., täcks inte av ansvarighetskungörelsen. Med stöd av en bestämmelse i poststadgan (137 §) har postverket emellertid möjlighet att efter skönsmässig prövning hålla spelaren skadeslös för utebliven vinst som berott på fel i detta led av behandlingen av mottagna spelkuponger. Enligt vad utskottet inhämtat har i praktiken postverket regelmässigt iklätt sig ansvar för sådana fel.

Problemet med skadestånd för utebliven vinst till följd av försening i transportledet löstes genom att ATG (Allmänna Trav och Galopp) den 1 augusti 1980 tecknade en särskild försäkring som ger ersättning för förseningsskador vid postbefordran. ATG har samtidigt träffat avtal med postverket om viss regress gentemot verket.

Motionen

I motionen framhålls att det ofta förekommer att postförsändelser blir försenade, något som kan föra med sig ekonomiska förluster och andra problem. Enligt motionärerna har det blivit allt svårare – förmodligen på grund av annan sorteringsteknik – att få klarhet om orsakerna till en försening och om vilka som försakat förseningar, skador på eller förlust av försändelser.

Motionärerna hänvisar därefter till den i föregående avsnitt redovisade kungörelsen samt ansvarighetsbestämmelserna i poststadgan. Enligt motionärernas mening finns det anledning att se över postverkets ansvar och omfattningen av den ekonomiska ersättning som bör utgå vid förseningar, skador och när försändelser förkommit. Översynen bör gälla såväl den typ av försändelser som det nu kan utgå viss ersättning för som för vanliga brev särskilt i den mån avsändaren och/eller adressaten drabbats av icke obetydliga ekonomiska förluster eller andra påtagliga problem.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 1975 behandlade utskottet en motion med liknande yrkande som det nu ifrågavarande yrkandet. I motionen framhölls särskilt problemen med försenade tipskuponger och V5-kuponger som utfallit med vinst.

I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1975:13 erinrade utskottet om att postverket i sin verksamhet har att tillämpa affärsmässiga principer. De utgifter som verket åsamkas i form av skadestånd måste därför bestridas av de löpande intäkterna, dvs. i huvudsak befodringsavgifterna. Med hänsyn till att de dåvarande befodringsavgifterna inte var beräknade med utgångspunkt i att verket kunde drabbas av skadestånd för dröjsmål eller för indirekt skada och utebliven vinst, skulle den av motionären förordade skärpningen av ansvarigheten otvivelaktigt medföra höjda befodringsavgifter. Utskottet framhöll vidare att vid bedömandet av vad den föreslagna reformen kunde innebära i nu nämnt hänseende det också måste beaktas att en ändring av ansvarighetsreglerna beträffande utebliven vinst inte rimligen kunde begränsas till skada åsamkad av dröjsmål. Skall ersättning kunna utgå på grund av utebliven vinst, måste sådant ersättningsansvar självfallet omfatta även skada till följd av att försändelsen förkommit eller förstörts. För att motionärens förslag skulle få någon betydelse för den som avlämnar tävlingskuponger för befodran måste vidare, framhöll utskottet, ansvarighetsbegränsningarna också i övrigt ändras. Den av motionären föreslagna reformen skulle enligt utskottets mening ofrånkomligt leda till betydande höjningar av befodringsavgifterna.

Mot bakgrund av det anförda avstyrkte utskottet bifall till motionen. När det gällde problemet med försenade tävlingskuponger ansåg utskottet att en lösning kunde vara att bestämmelser utfärdas som innebär att kupongerna måste avlämnas till postbefodran i så god tid att det finns marginal för smärre förseningar. Utskottet hänvisade även till att enligt vad postverket upplyst en översyn av bestämmelserna skulle ske i syfte att öka möjligheten att, om särskilda omständigheter förelåg, ge ut ersättning i fall där ersättning annars inte kunde betalas.

Utskottet

Postverkets ansvarighet för försändelser och medel regleras i en särskild kungörelse utfärdad 1966 (SFS 1966:120). Enligt kungörelsen omfattar postverkets ansvarighet medel som postverket omhänderhar i sin betalningsförmedlande verksamhet, assurerade och rekommenderade försändelser, postförskotts försändelser och i viss mån oassurerade paket men ej vanliga brev försändelser. Ansvarigheten är begränsad, t. ex. i fråga om rekommenderade försändelser till 200 kr. I vissa fall är postverket fritt från ansvar. Bl. a. ansvarar postverket inte för förlust eller skada som orsakats av försening och inte för indirekt skada eller utebliven vinst. Enligt 12 § kan postverket dock ex gratia medge ersättning utöver vad som kan utgå på grund av de särskilda bestämmelserna i kungörelsen. Med stöd härav har postverket i vissa fall utbetalt mindre belopp för skadade brev försändelser och indirekt skada.

I motionen kritiseras bestämmelserna om att postverket inte ansvarar för skada uppkommen genom försening. Motionärerna framhåller att det blivit allt vanligare att postförsändelser blir försenade. Samtidigt har det blivit allt svårare att få klarhet om orsakerna till förseningarna. Enligt motionärerna kan förseningarna föra med sig ekonomiska förluster och andra problem. Motionärerna anser därför att det finns anledning att se över postverkets ansvarighet och omfattningen av den ekonomiska ersättning som bör utgå vid förseningar, skador och när försändelser förkommer.

Utskottet erinrar om att utskottet år 1975 (LU 1975:13) prövade frågan om postverkets ansvarighet för försenade försändelser med anledning av en motion med liknande yrkande. Motionen var föranledd av att försändelser innehållande tipskuponger och V 5-kuponger försenats i postbehandlingen och att avsändarna till följd därav inte erhållit den vinst som rätteligen skulle ha utfallit på kupongerna. Som framgår av redogörelsen ovan (s. 3) pekade utskottet på att postverket i sin verksamhet har att tillämpa affärsmässiga principer och att de utgifter som verket åsamkas i form av skadestånd därför måste bestridas av de löpande intäkterna, dvs. i huvudsak av befodringsavgifterna. Enligt utskottet skulle den i den då aktuella motionen föreslagna reformen ofrånkomligt leda till betydande höjningar av dessa avgifter. Med hänsyn härtill avstyrkte utskottet bifall till motionen. Utskottet framhöll emellertid att en lösning på problemet skulle kunna vara att bestämmelser utfärdades om att försändelserna måste avlämnas till postverket för befordran i så god tid att det fanns marginal för smärre förseningar. Utskottet hänvisade även till att enligt uppgift från postverket en viss översyn av bestämmelserna skulle komma till stånd.

Den nämnda översynen har lett till en höjning år 1979 av dels ansvarighetsbeloppen för rekommenderade försändelser och oassurerade paket, dels ersättningsbeloppen i poststadgan för skadade brevörsändelser och för indirekt skada. Vidare har i poststadgan införts en bestämmelse (137 §) som ger postverket möjlighet att efter skönsmässig prövning hålla den som deltar i rikstotospelen, V 65 och Dubbel TRIO skadeslös för utebliven vinst som beror på fel i kassaledet hos postverket, dvs. på postkontoret eller hos lantbrevbäraren.

Problemet med skadestånd för utebliven vinst till följd av försening i transportledet har, när det gäller rikstotospelen, lösts genom att Allmänna Trav och Galopp år 1980 tecknade en särskild försäkring som ger ersättning för förseningsskador vid postbefordran.

Enligt vad utskottet inhämtat har vidare postverket i syfte att få en rimlig tidsmarginal mellan postinlämning och speldag avtalat med AB Tipstjänst om att tipskuponger och lottokuponger skall lämnas till postbefordran senast två dagar före aktuell speldag. Postverket och Tipstjänst har dessutom gemensamt vidtagit särskilda åtgärder för att öka säkerheten i postbehandlingen samt överenskommit om speciella rutiner för efterforskning och behandling av försenade försändelser med kuponger från Tipstjänsts ombud. Enligt vad postverket upplyst har åtgärderna varit effektiva.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att sedan utskottet senast prövat frågan har den som lämnar en försändelse till postbefordran fått ökade möjligheter att få ersättning för skada till följd av fel i postbehandlingen samtidigt som olika åtgärder vidtagits i syfte att minska riskerna för förseningar av vissa slag av spelkuponger.

Som motionärerna framhåller förekommer det emellertid i inte obetydlig omfattning att vanliga postförsändelser försenas och att avsändare och adressater till följd härav lider skada eller åsamkas andra besvär för vilka ersättning inte kan utgå. Enligt utskottets mening torde det inte vara möjligt att väsentligt öka postverkets ansvarighet utan att en sådan åtgärd leder till betydande höjningar av befodringsavgifterna. Utskottet anser därför att problemen med förseningar i postbefordran bör lösas genom andra åtgärder än ändringar i ansvarighetsreglerna. Utskottet avstyrker på grund av det anförda bifall till motionsyrkandet. Utskottet förutsätter emellertid att postverket noga följer utvecklingen och att ansvarighetsbeloppen höjs när så befinnes erforderligt.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1982/83:894.

Stockholm den 28 april 1983

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m),* Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Ingemar Konradsson (s), Mona Saint Cyr (m), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Sigvard Persson (c), Per Israelsson (vpk), Bengt Silfverstrand (s), Inga-Britt Johansson (s), Sten Andersson i Malmö (m) och Inger Koch (m).*

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

